

Morgenster, Hilversum

Derde zondag van advent 12 dec. 2021

Overweging

De leerlingen van Jezus komen er niet best van af in die scène uit het evangelie van Marcus. Als een stel kleine kinderen zitten ze te bepalen wie het hoogst op de apenrots zit: wie is de belangrijkste? Als ik probeer terug te denken aan mijn eerste kennismaking met de bijbel toen ik nog een kind was dan had ik toen een heel ander beeld van de twaalf leerlingen. Het leek mij geweldig om zo dicht bij Jezus te mogen zijn, met hem op te mogen trekken! Wie zou dat nu niet willen? Aan Jezus' voeten zitten bij de bergrede, meemaken hoe hij mensen genas, dat moest alleen maar geweldig zijn geweest. Pas veel later toen ik zelf de bijbel ging lezen ontdekte ik dat de leerlingen, zeker in het evangelie van Marcus, een heel andere rol hebben. Een rol waardoor ze ook veel dichterbij onszelf komen. Het lijken wel gewone mensen. Mensen die net als wij niet recht op hun doel afgaan maar omwegen maken, mensen die tegen doodlopende wegen aanlopen. Tijden hebben dat je stuurloos bent. Dat je in je eigen leven hebt wat wij nu collectief meemaken, al anderhalf jaar lang: stilstand, dingen die niet lukken, een tijd dat alles door elkaar wordt geschud, je losgeslagen voelen.

Wij hebben allemaal een weg af te leggen in ons leven. Een weg ook met breuken, momenten dat je een licht opgaat: 'ah, zit het zo?' Als we met die blik naar de scène in het evangelie van Marcus kijken dan ga je je afvragen: wat zegt het over de leerlingen van Jezus dat dit hun onderwerp is: 'wie is de belangrijkste?' Dat is geen onschuldige vraag. We proeven er angst achter. Als je de belangrijkste wilt zijn dan wil jij de regels van het spel kunnen bepalen. Wil je dat er opgekeken wordt tegen jou. Wil je bewonderd worden, wil je kunnen scoren met de meeste likes en de meeste views. Kijk mij eens!

Maar waarom zou een mens dat nodig hebben? Welke leegte moet er gevuld worden door de bewondering van anderen? Dus beste Petrus en Johannes, Jacobus en Andreüs, hoeveel hadden jullie eigenlijk opgepikt van wat Jezus jullie had geleerd? Dachten jullie soms dat Jezus de nieuwe koning zou worden en jullie dan zijn ministerraad zouden vormen? Waren jullie de ministersposten al aan het verdelen? Petrus, droomde jij al stiekem van kabinet Petrus 1, 2, 3 en zelfs 4, met jou aan het roer als de grote leider? De net achttien geworden kroonprinses Amalia had al heel wat meer wijsheid dan jullie twaalf samen toen zij bij haar eerste officiële optreden zei: 'ik moet nog heel veel leren'. Zo niet jullie. Jullie dachten dat je er al was en dat de enige vraag deze was: 'wie is de beste, de belangrijkste?'

Wat de leerlingen doen past helemaal in de tijd waarin de evangeliën ontstonden. Het Romeinse Rijk was een cultuur waarin de mensen ontzettend druk bezig waren met de vraag: hoe hoog is mijn status eigenlijk? En zien de andere mensen dat wel? Ontvang ik wel voldoende eer? Van Romeinse burgers is bekend dat ze extreem gevoelig waren voor de juiste pikorde als ze ergens uitgenodigd waren om te komen eten. Welke plek krijg je dan om aan te liggen? Bij zo'n maaltijd bleek hoe de dagkoersen lagen, hoe hoog jouw persoonlijke aandeel stond. De twaalf leerlingen van Jezus kennen die cultuur maar al te goed, zelfs in het wat achtergebleven Galilea. Zij weten van hoog en laag, van eer ontvangen en eer geven. Dat is hun wereld, die ze elke dag opnieuw inademen. Het is moeilijk om afscheid te nemen van die wereld, om te gaan leven volgens de regels van Gods nieuwe wereld.

Je moet denken aan het volk Israël in de woestijn. Bevrijd zijn ze van het slavenjuk. Ze zijn in de vrijheid gesteld. Maar dat blijkt nog niet mee te vallen. Voor ze het weten verlangen ze naar de spreekwoordelijke vleespotten van Egypte. Voor ze het weten hebben ze de bevrijdende Naam, 'Ik zal er zijn' verlaten en dansen ze om een gouden kalf. Veertig jaar zal de loutering duren voordat ze het beloofde land in mogen gaan. Het is een nieuwe generatie met een heleboel jonge mensen die dat mee zal maken. Maar Mozes ziet het beloofde land alleen maar uit de verte.

Tel je wel mee als je niet de belangrijkste bent? We hebben ook een stukje gehoord uit de brief aan de Romeinen, hoofdstuk 12. Het thema van dat gedeelte van die brief is: 'ga goed met elkaar om'. Was dat een probleem dan? Ja, er waren verschillende groepen in de gemeente van Rome. Mogelijk was het een verzameling van kleine huisgemeenten. Paulus heeft daarvan gehoord en weet dat er spanningen zijn. Er zijn mensen die zeggen: wij zijn verder dan anderen, veel verder. Paulus noemt hen in hoofdstuk 14 'de sterken'. Hoe moeten zij omgaan met de mensen die nog niet zo ver zijn, met de 'zwakken'? Dat is de vraag. 'Hou het vol met elkaar', zegt hij. Nee sterker nog, want het overkoepelende woord is het woord 'liefde': ga met elkaar om als was je elkaar broers en zussen. Dat je weet dat je ondanks alle verschillen die er tussen je zijn en die er ook mogen zijn wel tot een en hetzelfde gezin behoort.

'Hou het vol met elkaar' – het lijkt wel geschreven tot onze eigen wijkgemeente. Afgelopen dinsdag hadden we online een bijeenkomst over eredienst, en over onze persoonlijke omgang met God. Het werd daar weer eens zichtbaar dat we verschillende visies hebben. Dat we de dingen verschillend beleven. Nu hoeven we ook niet allemaal hetzelfde te zijn. Dat heeft ook de voorkeur want een beetje leven mag ook wel en wordt bevorderd als we niet allemaal hetzelfde tegen de dingen aankijken. De vraag is dan wel hoe we met al die verschillen omgaan. Hoe klinkt het dan als we horen: *'Heb elkaar lief met de innige liefde van broeders en zusters en acht de ander hoger dan uzelf.'* Dat laatste stukje is lastig te vertalen. Mijn eigen letterlijke vertaling zou luiden: 'wat eer betreft laat elkaar voorgaan'. [1]

'Laat elkaar voorgaan' – zie je het voor je? Twee personen staan voor een draaideur en er ontstaat een strijd. Niet over wie de eerste mag zijn maar wie de laatste mag zijn. Allebei willen de ze ander voor laten gaan. Persoon A maakt een gebaar van: 'jij eerst'. Persoon B maakt daarop ook een gebaar van 'nee, jij eerst'! Als ze niet uitkijken staan ze zo een halve minuut te treuzelen en gaat er niemand naar binnen – totdat één van beiden zich gewonnen geeft en zuchtend als eerste naar binnen gaat. Wat ook kan dat is dat er één zo ongeduldig wordt dat hij de ander een flinke duw geeft. Met dat tiktokfilmpje voor ogen wordt het spannend wat Paulus tegen die huisgemeenten in Rome zegt. 'Geef elkaar de voorrang, wat eer betreft'. Hij laat het dus helemaal bij de Romeinse christenen zelf. Maar wie moet aan wie voorrang geven?

Een paar hoofdstukken verder gaat het dus over mensen die zwak of sterk zijn. Zwak ben je kennelijk als je bang bent dat je iets onreins zult eten. De mensen die zichzelf sterk noemen die malen daar niet om – die weten wel beter. De grootste uitdaging blijkt te liggen bij de mensen die zich sterk achten. Tot hen zegt de apostel: 'aanvaard degenen die zwak staan in het geloof' [Rom. 14:1]. En even later: 'wij, de sterken, moeten de zwakken in hun kwetsbaarheid bijstaan en niet ons eigen belang vooropzetten' [Rom. 15:1].

Deze kwestie is natuurlijk niet zomaar één op één te vertalen naar wat er in onze gemeente soms speelt. Dat zou een kortsluiting geven. Maar de manier waarop Paulus spreekt geeft wel te denken. Of je je nu identificeert met de zwakken of de

sterken in de Romeinse huisgemeenten, de uitdaging blijft dat je kennelijk over en weer aan elkaar voorrang geven mag. Hoe komt dat er uit te zien als het over zo iets praktisch gaat als de vraag welke liederen we hier samen mogen zingen? Wie geeft dan aan wie de voorrang? Wie lukt het het best om niet alleen vanuit eigen voorkeur te denken maar zich ook eens aan te passen aan de ander? Geeft de zwakke toe dat de sterke een punt heeft? Geeft de sterke toe dat de zwakke er ook mag zijn? Gaan beide groepen er van uit dat de ander een punt heeft, ja dat je aan de ander voorrang wilt geven? Maar dan dus wel beide kanten op geredeneerd. Hoe komt dat er praktisch uit te zien? Dezelfde vraag kun je stellen als het gaat over jonger en ouder. Stel je voor dat je allebei aan de ander voorrang geven wilt. Hoe doe je dat in de praktijk?

Terug naar de leerlingen in Kafarnaüm, vlak voordat zij de reis naar Jeruzalem begonnen. Terug naar hun gekissebis op de apenrots. Doordat zij zo bezig zijn met de vraag wie er aan de top mag zijn verbreken zij de verbinding met elkaar. Nog even en ook voor hen geldt het spreekwoord dat de ene mens voor de ander een wolf is. Een concurrent. iemand voor wie je uit moet kijken.

De leerlingen moeten nog op weg naar Jeruzalem gaan. Ze krijgen nog alle tijd om te leren hoe het mag zijn in Gods nieuwe wereld. Deze scène is niet het eindpunt, echt niet. Was het dat wel geweest dan was het evangelie van Marcus nooit geschreven geworden. Nee, ze zijn verder op weg gegaan. Ze hebben het hoogtepunt, de top van de intocht in Jeruzalem meegemaakt. Ze hebben het dal, het absolute dal van de kruisdood van Jezus meegemaakt. Er was een moment dat er niets meer over was – alles was mislukt – tot Paasmorgen. Toen moeten zij een ultieme vergeving ervaren hebben. Petrus had Jezus verraden op het moment suprême. Hij werd vergeven; hij mocht toch de rots worden.

Misschien was het ook toen wel dat hij zich herinnerde wat Jezus had gedaan toen in Kafarnaüm. Hij had gezegd: *‘Wie de belangrijkste wil zijn, moet de minste van allemaal zijn en ieders dienaar.’* Om dat helemaal duidelijk te maken had hij een kind gepakt en had het in hun midden neergezet. Hij had zijn arm om het kind geslagen en tegen hen gezegd: *‘Wie in mijn naam één zo’n kind ontvangt, ontvangt Mij; en wie Mij ontvangt, ontvangt niet Mij, maar Hem die Mij gezonden heeft.’* Kinderen werden in die tijd gezien als onvoltooide volwassenen. Het eigene van kinderen werd niet gezien. Wat zag Jezus in het kind? Allereerst weerloosheid lijkt mij toe. Het kind als beeld van de mens van wie je niets te vrezen hebt. De mens die geen concurrent is. De mens die jou uitnodigt om allebei ontvankelijk te worden, het aan je te laten gebeuren. Is dat ook de plek die kinderen en jongeren in ons midden hebben? Durven wij ze net als Jezus in het midden te plaatsen? Honoreren wij dan het eigene van kinderen? Van jongeren? Hoeveel ruimte krijgt Peter van Wesel, onze nieuwe jongerenwerker om dat te gaan exploreren, samen met de jongeren?

Twee dagen terug was het de internationale dag voor de rechten van de mens. Elk jaar opnieuw is het nodig deze dag op de agenda te zetten. Dit jaar denken we vooral aan wat er in China gebeurt. Bij deze dag zetten we in op algemeen menselijke waarden. Daar spreken we elkaar op aan. In de bijbel wordt op een iets andere manier geredeneerd. Jezus spreekt in de bergrede over zijn hemelse Vader die de zon laat opgaan over goede en slechte mensen en het laat regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen [Matt. 5:45]. Algemener en democratischer kunnen we het niet krijgen op onze aarde.

En Paulus dan? Welke redenen heeft hij om te zeggen: 'Acht de ander hoger dan jezelf'. Dat is niet alleen maar een vorm van conflictbeheersing. Het is ook niet geredeneerd vanuit een algemene, tijdloze visie op wie we zijn als mens. Het gaat dieper. De reden om het zo te doen vinden we twee hoofdstukken verder, in twee verschillende verzen. Daar zegt hij om te beginnen dit: of je nu in die Romeinse gemeente tot de zwakken behoort of tot de sterken: God heeft jullie allemaal aanvaard [Rom. 14:3].

Hoe kijken we naar elkaar als we dat voor ogen houden: God heeft ons allemaal aanvaard?

Het tweede vinden we even verderop waar hij zegt dat Jezus voor hen allen gekomen is: voor de zwakken en de sterken [14:15]. Ook dat is dus advent: vertrouwen dat we met Jezus geplaatst zijn in een ruimte van liefde, niemand uitgezonderd.

Hoe kijken we naar elkaar als we ook dat durven te geloven?

Elders zegt Paulus daarover: waar je eigen ego was, daar komt Jezus [2]. Of nog weer ergens anders [3]: ons leven, ons echte leven ligt verborgen met Jezus in God – ik schreef er het openingsartikel over van onze kerstwijfbrief.

Hoe kijk je naar jezelf als je dat durft te geloven?

Tot slot: we hebben sinds kort een nieuwe jonge theoloog des vaderlands. Ze studeert bedrijfskunde en theologie en heet Tabitha van Krimpen. Ik sluit af met een citaat van haar. Ze heeft het over dienend leiderschap en zegt: *Als we naar Jezus kijken, is Hij de belichaming van het ideaalbeeld, van God die zelf naar de wereld toekomt en onder de mensen is. Die menselijke ervaringen heeft meegemaakt, en mensen de voeten wast. Dat is een signaal van nederigheid dat we als kerk meer zouden mogen belichamen. Dat vraagt ook moed. Dat je je eigen ideeën opzij zet, om de ander te kunnen zien en hem of haar letterlijk de voeten te wassen, zonder vol te zijn van eigen overtuigingen."*

Met deze stem van een jongere gaan we de nieuwe week in.

Erik van Halsema

Noten:

[1]

- Statenvertaling: 'met eer de een den ander voorgaande'.
- NBG 1951: 'in eerbetoon elkander ten voorbeeld'
- KBS: 'Probeer elkaar in beleefdheid te overtreffen'
- Naardense Bijbel: 'in eerbetoon elkaar voorgaand'

[2] Galaten 2:20: 'ikzelf leef niet meer, maar Christus leeft in mij'

[3] Kolossenzen 3:3

Gebruikte literatuur

Commentaren van Jewett [Hermeneia], Michel [K.E.K.] en Wilckens [E.K.K.]
- Keener, C.J. *The IVP Bible Background Commentary. New Testament*. Downers Grove 1993